

შეფასებისა და გამოცდების
ეროვნული ცენტრი

ტესტი დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელთათვის ბუნებისმეტყველება

ინსტრუქცია

თქვენ წინაშეა საგამოცდო ტესტის ელექტრონული ბუკლეტი.

ტესტი ორი ნაწილისგან შედგება - პროფესიული ცოდნა და აკადემიური უნარები.

ტესტის მაქსიმალური ქულაა 65.

ყურადღებით გაეცანით ტესტის თითოეული დავალების ინსტრუქციას, კარგად გაიაზრეთ დავალების მოთხოვნა და შემდეგ დაიწყეთ მუშაობა. ტესტზე მუშაობისას გამოიყენეთ თანდართული რუკები.

გაითვალისწინეთ:

- თუ სწორ პასუხთან ერთად არასწორ პასუხსაც მიუთითებთ, ქულას ვერ მოიპოვებთ.

ტესტზე სამუშაოდ გეძლევათ 5 საათი.

გისურვებთ წარმატებას!

➤ კითხვა არჩევითი პასუხებით - დავალება № 1-18; 27-32; 40-46.

ინსტრუქცია

თითოეულ კითხვაზე მოცემულია ოთხი პასუხი. მათგან მხოლოდ ერთია სწორი. თქვენ მიერ არჩეული პასუხის სწორად მონიშვნის ერთადერთი გზა პასუხების ფურცლის სათანადო უჯრაში X ნიშნის დასმაა. თითოეული დავალება ფასდება 1 ქულით.

➤ შესაბამისობის დადგენა - დავალება № 33-37

ინსტრუქცია

დაადგინეთ შესაბამისობა დავალებაში მოცემულ ორ ჩამონათვალს შორის. პასუხი ჩაწერეთ პასუხების ფურცელში მოცემულ ცხრილში. თითოეულ ასოს ქვემოთ მიუწერეთ შესაბამისი ციფრი. დავალების მაქსიმალური ქულაა 1.

➤ ინფორმაციის ანალიზი - დავალება № 19-26; 38-39.

ინსტრუქცია

ყურადღებით გაეცანით მოცემულ ინფორმაციას (ფოტო, ცხრილი, გრაფიკი და სხვ.) და უპასუხეთ კითხვებს. პასუხი ჩაწერეთ პასუხების ფურცელში გამოყოფილ შესაბამის ადგილზე. ქულათა რაოდენობა განისაზღვრება კონკრეტული დავალების მიხედვით.

საგნობრივი ცოდნა

1. რომელი აბიოტური ფაქტორი არეგულირებს ცოცხალ ბუნებაში სეზონურ (მცენარეების ყვავილობას, ფრინველების მიგრაციას, ზამთრის ძილს ძუძუმწოვრებში და ა.შ) ცვლილებებს?

(ა) დღის ხანგრძლივობა

(ბ) ტემპერატურა

(გ) ტენიანობა

(დ) ჰაერის შემაღენლობა

2. ხერხემლიანი ცხოველებიდან რომელ ორგანიზმებს ახასიათებთ არაპირდაპირი განვითარება?

(ა) ფრინველებს

(ბ) ამფიბიებს

(გ) ქვეწარმავლებს

(დ) ძუძუმწოვრებს

3. ხერხემლიანი ცხოველების რომელი კლასის წარმომადგენლები სუნთქავენ როგორც კანით, ასევე ფილტვებით?

(ა) თევზები

(ბ) ამფიბიები

(გ) ქვეწარმავლები

(დ) ფრინველები

4. რა ეხმარება თეთრ დათვს არქტიკის გარემოსთან შეგუებაში?

I – სქელი, თეთრი ბეწვი

II – კანქვეშა ცხიმოვანი შრე

III – სწრაფი ცურვის უნარი

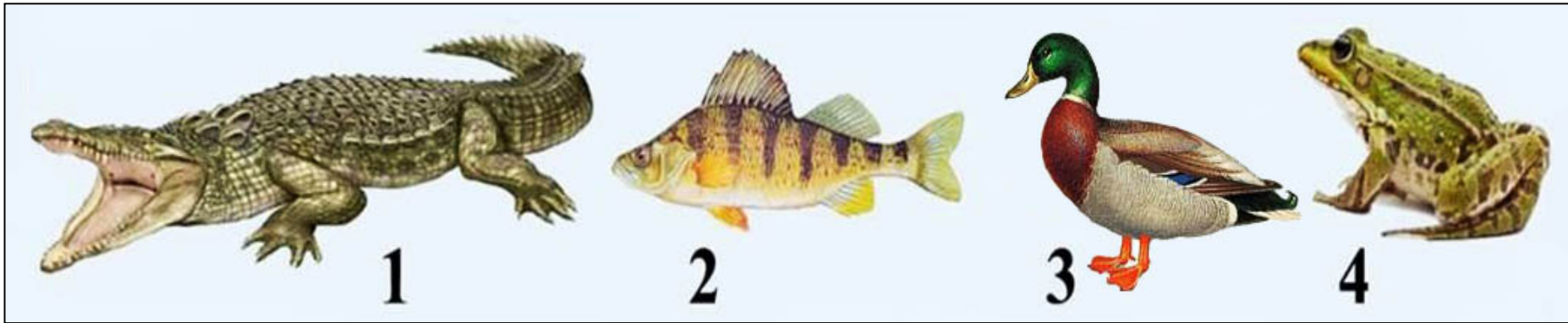
(ა) მხოლოდ I

(ბ) მხოლოდ II

(გ) მხოლოდ I და II

(დ) I, II და III

5. რომელი ციფრით აღნიშნულ ორგანიზმებს ახასიათებს შინაგანი განაყოფიერება და გარეგანი განვითარება?

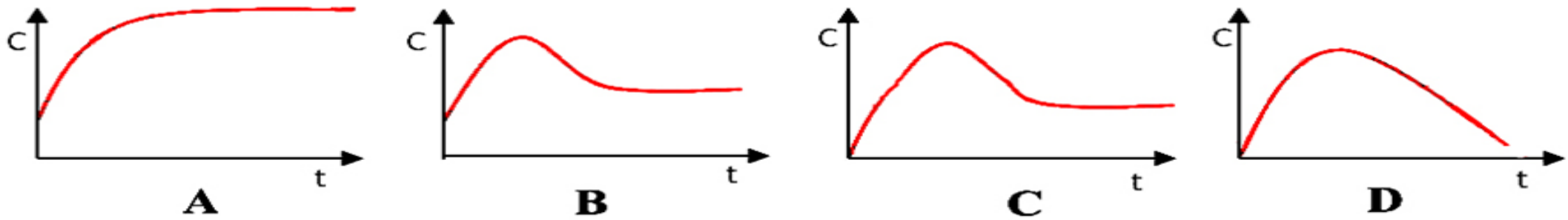

- (ა) 1 და 3
- (ბ) 1 და 4
- (გ) 2 და 3
- (დ) 3 და 4

6. ინფექციური დაავადების (წითელას) გადატანის შედეგად ავადმყოფს გამოუმუშავდა იმუნიტეტი ამ დაავადების მიმართ. მოყვანილი მრუდებიდან რომელი შეესაბამება იმუნიტეტის ჩამოყალიბების პროცესს?

სისხლში ანტისხეულების რაოდენობის ცვლილება დროში

C - რაოდენობა
t - დრო

- (ა) A
- (ბ) B
- (გ) C
- (დ) D

7. ჭარბწონიან ადამიანს ურჩევენ, შეზღუდოს ტკბილეულის მიღება, რადგან მის ორგანიზმში ჭარბი ნახშირწყლები ძირითადად:

I - გარდაიქმნება ცხიმებად

II - გარდაიქმნება ცილებად

III - გროვდება კუნთებსა და ღვიძლში

(ა) მხოლოდ I

(ბ) მხოლოდ II

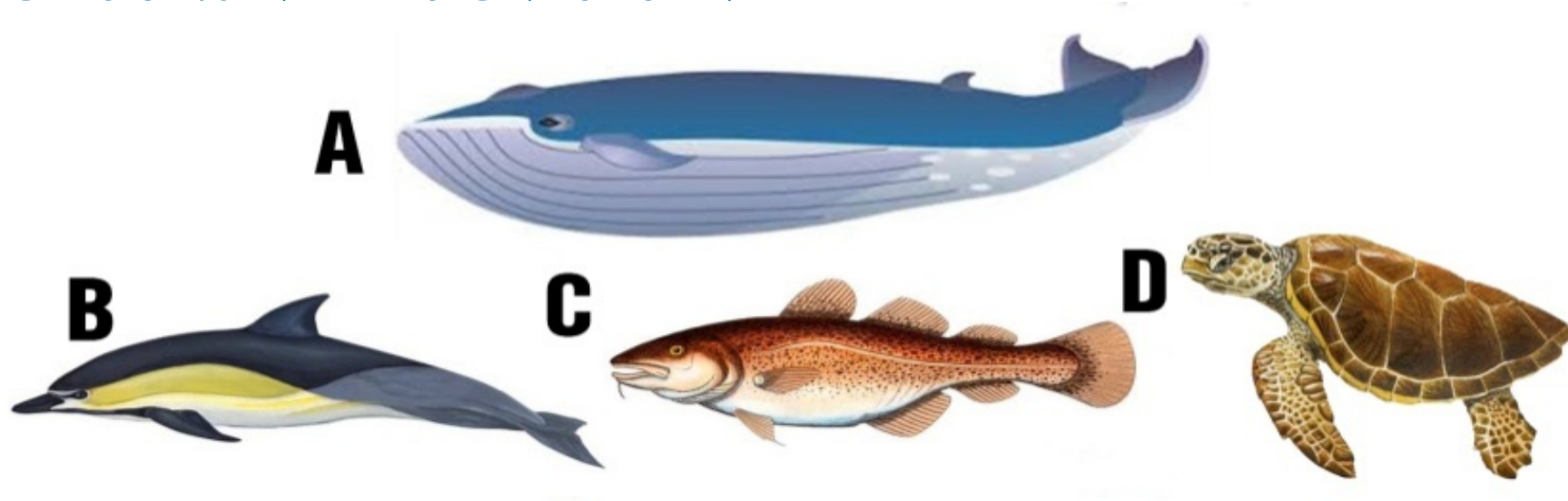
(გ) მხოლოდ III

(დ) II და III

8. მეცნიერთა ვარაუდით, რგოლოვანი ჭიები და მწერები სათავეს საერთო წინაპრიდან იღებენ. უპირატესად მწერის განვითარების რომელი სტადია მიუთითებს მის ნათესაურ კავშირზე რგოლოვან ჭიებთან?

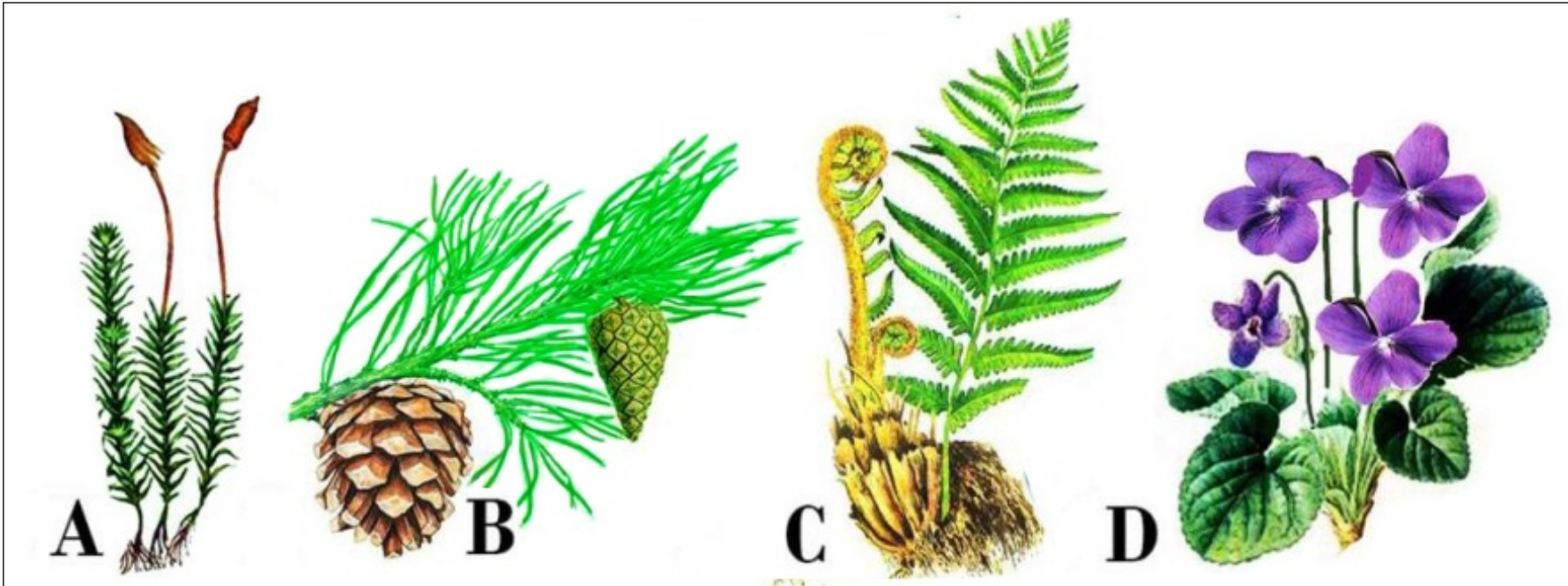
- (ა) ნიმფის
- (ბ) მატლის
- (გ) ჭუპრის
- (დ) ზრდასრული

9. ილუსტრაციაზე მოცემულია წყალში ბინადარი ხერხემლიანი ცხოველები. განსაზღვრეთ, რომელი სუნთქავს წყალში არსებული ჟანგბადით?

- (ა) A
- (ბ) B
- (გ) C
- (დ) D

10. იხელმძღვანელეთ ილუსტრაციით და განსაზღვრეთ, რომელი არ მრავლდება თესლით?

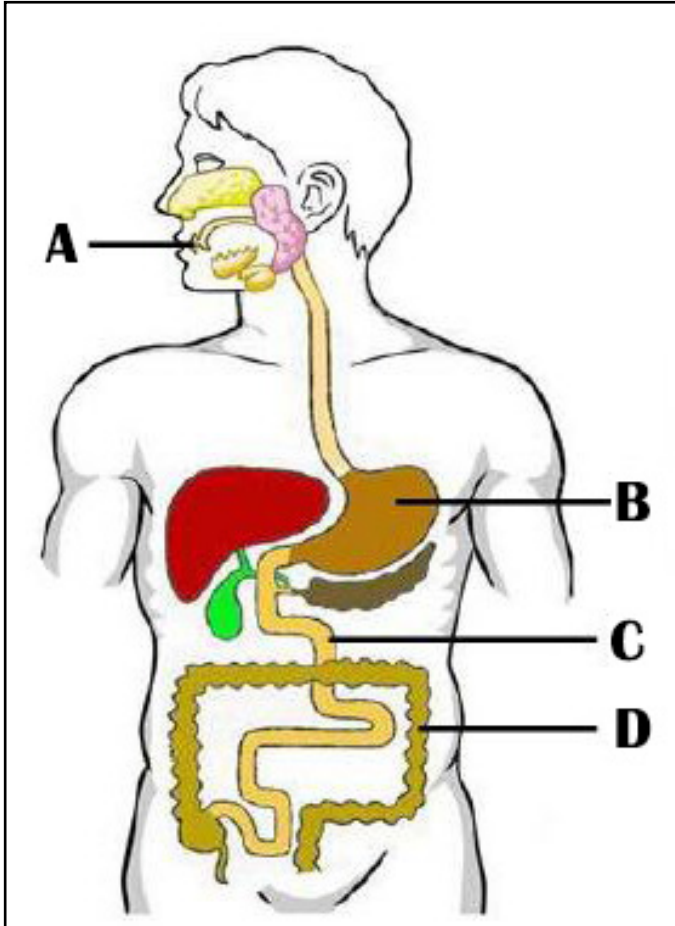
(ა) მხოლოდ A

(ბ) მხოლოდ B

(გ) A და C

(დ) B და D

11. ილუსტრაციაზე საჭმლის მომნელებელი სისტემის ორგანოები აღნიშნულია ლათინური ასოებით. განსაზღვრეთ, რომელ ორგანოში იწყება ცილების მონელება.

(ა) A

(ბ) B

(გ) C

(დ) D

12. მაგიაზე დევს ოთხი საგანი:

I - 1 გ მასის ქაღალდის ფურცელი

II - 2 გ მასის სპილენძის მავთული

III - 3 გ მასის ალუმინის ლურსმანი

IV - 4 გ მასის რკინის ლურსმანი

რომელ მათგანს მიიზიდავს უფრო ადვილად მაგნიტი?

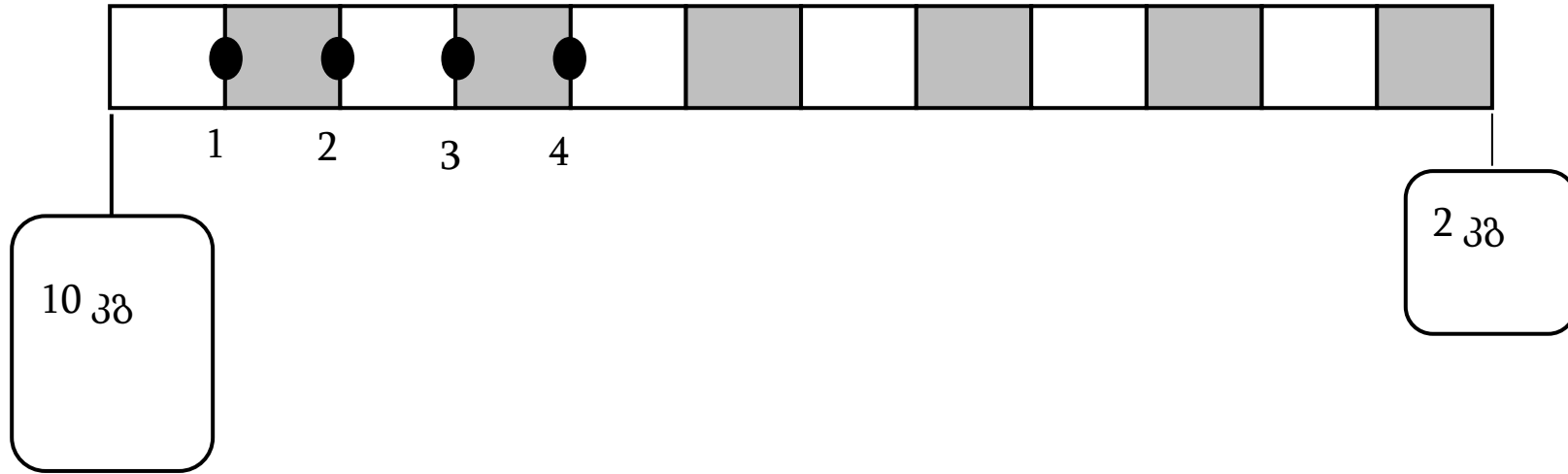
(ა) I

(ბ) II

(გ) III

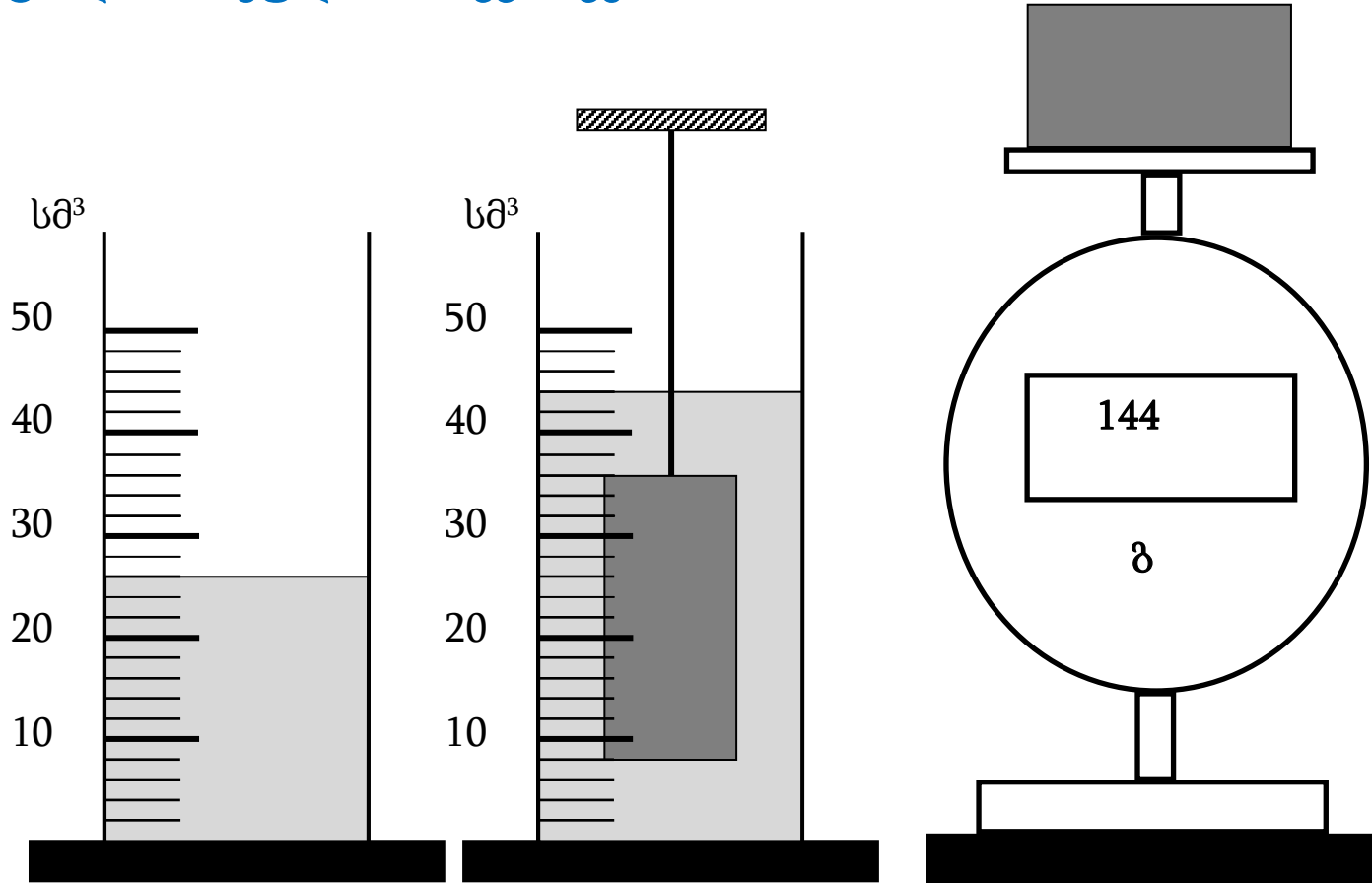
(დ) IV

13. ნახატზე გამოსახული ბერკეტი უმასოა. მასზე მოცემულია ოთხი ნახვრეტი. რომელი მათგანით უნდა ჩამოვკიდოთ ბერკეტი, რომ ის წონასწორობაში იყოს?

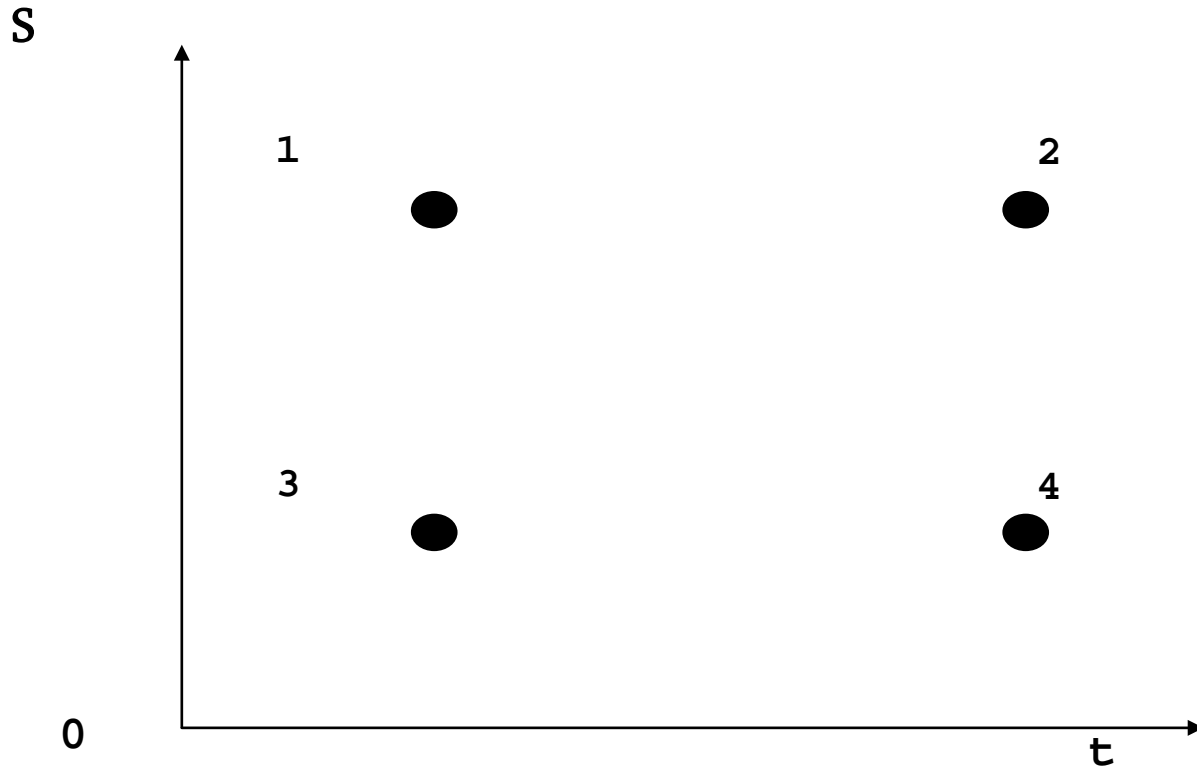
- (ა) 1
- (ბ) 2
- (გ) 3
- (დ) 4

14. ნახატზე გამოსახულია სითხიანი მენზურა მასში სხეულის ჩაშვებამდე და ჩაშვების შემდეგ, აგრეთვე, იგივე სხეული ელექტრონულ სასწორზე. პინაზე სხეულის დადებამდე სასწორი განულებული იყო. რისი ტოლია სხეულის სიმკვრივე?

- (ა) 5 გ/სმ³
- (ბ) 7,6 გ/სმ³
- (გ) 8 გ/სმ³
- (დ) 14,4 გ/სმ³

15. დიაგრამაზე გამოსახულია თანაბრად მოძრავი ოთხი სხეულის მოძრაობის დრო და ამ დროში გავლილი მანძილი. რომელ სხეულს აქვს ყველაზე დიდი სიჩქარე?

(ა) 1

(ბ) 2

(გ) 3

(დ) 4

16. მაცივრის საყინულეში წყლით სავსე მინის ქილის შედგმა არ შეიძლება, რადგან წყლის გაყინვისას ქილა გატყდება. რა არის ამის მიზეზი?

(ა) წყალი უფრო სწრაფად ცივდება, ვიდრე მინა

(ბ) წყალი უფრო გვიან ცივდება, ვიდრე მინა

(გ) წყალი გაყინვისას ფართოვდება

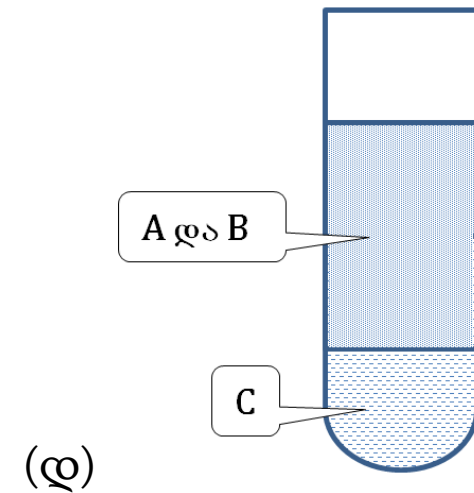
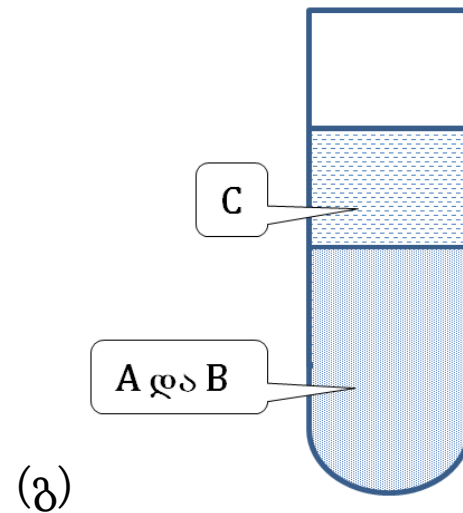
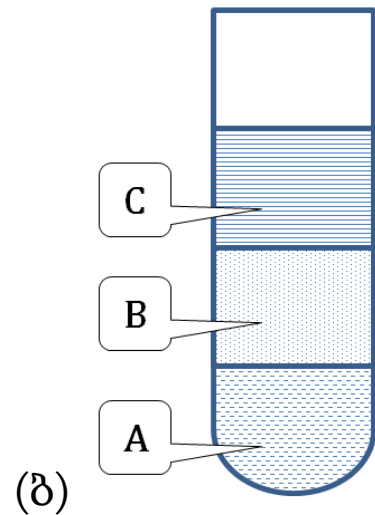
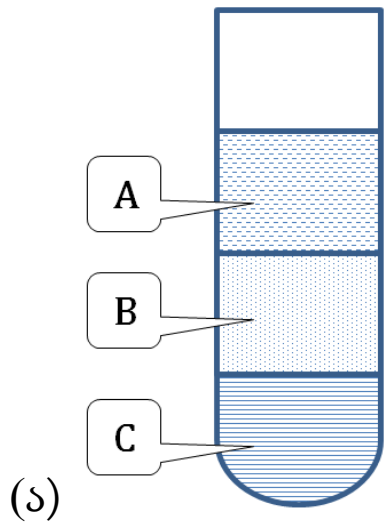
(დ) წყალი გაყინვისას იკუმშება

17. სამ ერთნაირ ჭურჭელში აწონეს ტოლი მოცულობების A, B და C თხევადი ნივთიერებები. შედეგები მოცემულია ცხრილში:

ცარიელი ჭურჭლის მასა	A ნივთიერებით სავსე ჭურჭლის მასა	B ნივთიერებით სავსე ჭურჭლის მასა	C ნივთიერებით სავსე ჭურჭლის მასა
25 გ	75 გ	72 გ	65 გ

ამის შემდეგ სამივე ნივთიერება ჩაასხეს ერთ ჭურჭელში.

ქვემოთ მოცემული ნახაზებიდან რომელი ასახავს სწორად ჭურჭელში ნივთიერებების განაწილებას, თუ ცნობილია, რომ A ნივთიერება იხსნება B-ში, ხოლო C ნივთიერება არ იხსნება A და B ნივთიერებებში.

18. ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან რომელია მართებული ნახშირორჟანგისათვის?

I – მიიღება ფოტოსინთეზის შედეგად

II – მიიღება სასმელ სოდაზე ძმრის მოქმედების შედეგად

III – ხელს უწყობს წვას

IV – ამღვრევს კირიან წყალს

(ა) I და III

(ბ) I და IV

(გ) II და III

(დ) II და IV

19. მოცემულია შაქრის შემცველი 4 სხვადასხვა ნარევი:

ნარევი	ნარევის შედგენილობა
I	შაქარი და სუფრის მარილი
II	შაქარი და ქვიშა
III	შაქარი, სუფრის მარილი და ქვიშა
IV	შაქარი, ცარცი და ქვიშა

შაქრის გამოსაყოფად თითოეული ნარევი ჩაყარეს წყალში, გულმოდგინედ მოურიეს და გაფილტრეს. ფილტრში გასული ხსნარი ამოაშრეს.

რომელი ნარევიდან / ნარევებიდან შეძლებდნენ აღწერილი ხერხით სუფთა შაქრის მიღებას? ცხრილის შესაბამის უჯრაში / უჯრებში დასვით ნიშანი X.

(მაქსიმალური ქულა 1)

I	II	III	IV

20. რა უპირატესობა აქვს ცოცხალმშობიარობას კვერცხისდებით გამრავლებასთან შედარებით?

(მაქსიმალური ქულა 1)

21. კვების ტიპის მიხედვით ძუძუმწოვრებს სამ ძირითად ჯგუფად ყოფენ: ხორცისმჭამელებად, მცენარისმჭამელებად და ნაირმჭამელებად. ილუსტრაციაზე წარმოდგენილი ქალები აღნიშნულია ლათინური ასოებით. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში კვების ტიპს მიუწერეთ შესაბამისი ქალას აღმნიშვნელი ასო.

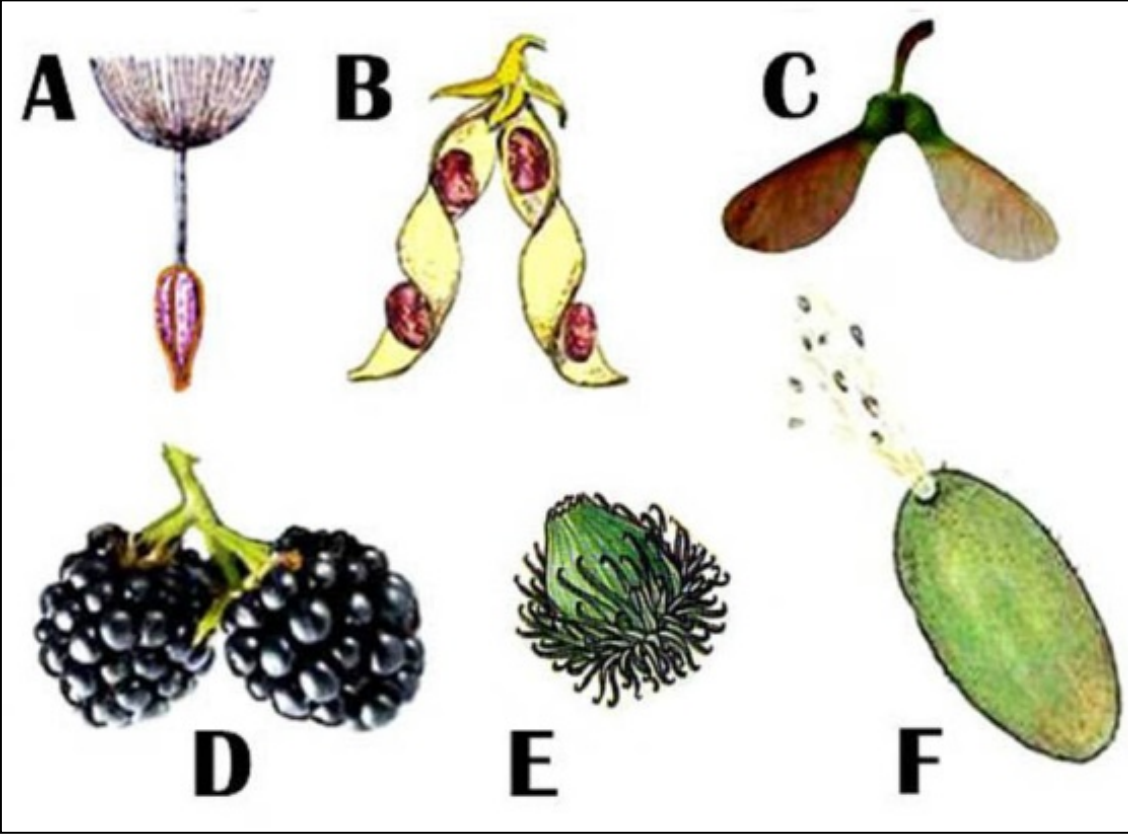

(მაქსიმალური ქულა 1)

ხორცისმჭამელი	
მცენარისმჭამელი	
ნაირმჭამელი	

22. მცენარეებში ნაყოფებისა და თესლების გავრცელება სხვადასხვა გზით (ქარით, ცხოველებით, თვითგავრცელებით) ხდება. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნაყოფის გავრცელების საშუალებას მიუწერეთ შესაბამისი ნაყოფის აღმნიშვნელი ლათინური ასო. ჩაწერეთ ყველა შესაძლო ვარიანტი!

(მაქსიმალური ქულა 1)

ქარით	
ცხოველებით	
თვითგავრცელებით	

23. მცენარის ღერო მოლუნეს და ფოთოლი მოათავსეს კოლბაში. კოლბის ყელს გაუკეთეს ბამბის საცობი ისე, რომ მცენარე არ დაზიანებულა (იხ. სურათი). რამდენიმე ხნის შემდეგ კოლბის კედელი დაიორთქლა და წყლის წვეთებით დაიფარა.
(მაქსიმალური ქულა 2)

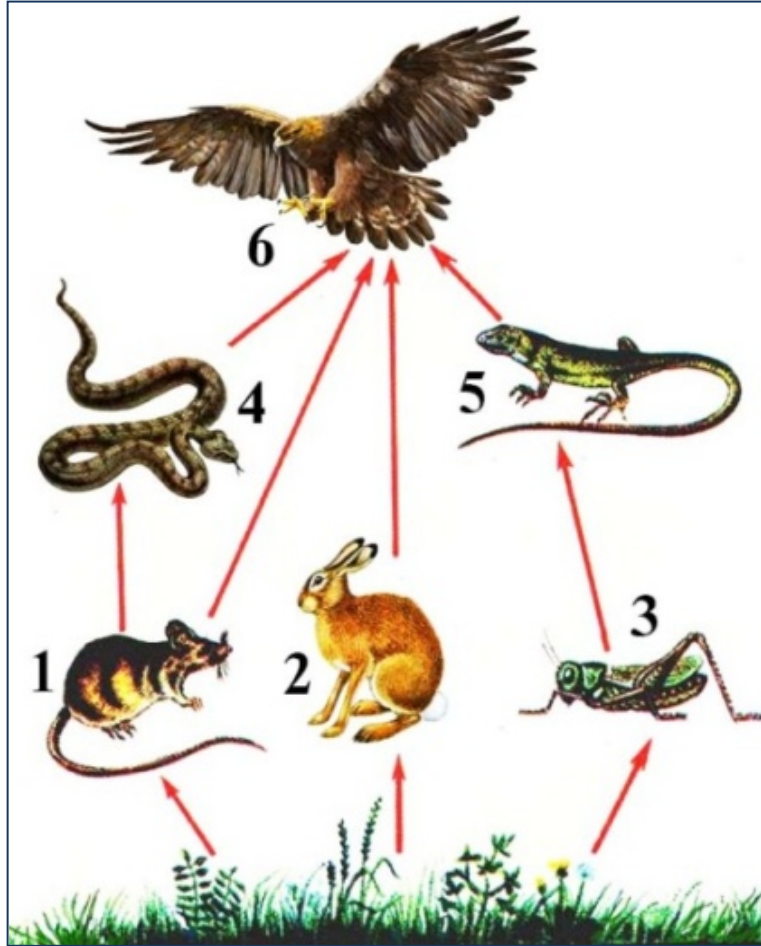

23.1. (1) ახსენით, რატომ დაიორთქლა კოლბის კედელი.

23.2. (1) რა მნიშვნელობა აქვს ამ პროცესს მცენარისათვის?

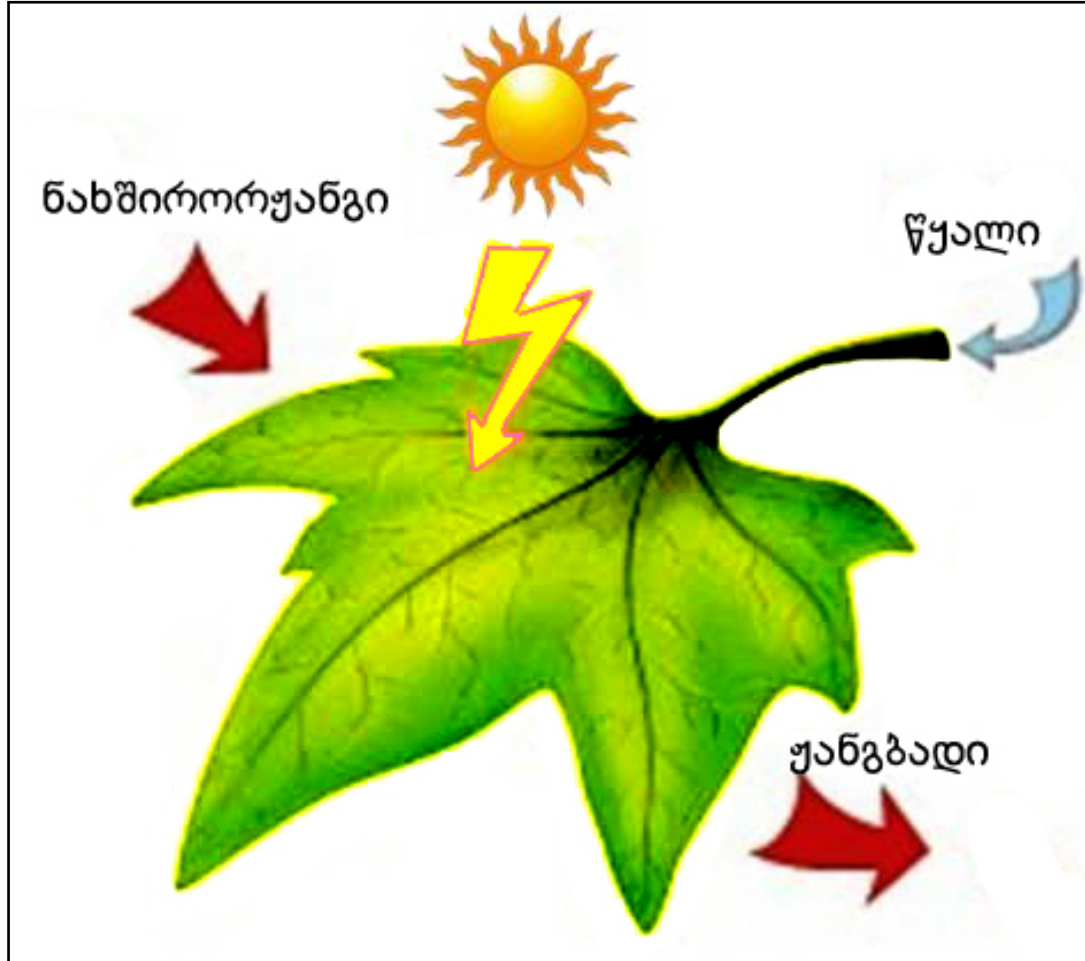
24. მოცემულ კვებით ქსელში რომელი ციფრებითაა აღნიშნული II რიგის მომხმარებლები (კონსუმენტები)?
ჩაწერეთ ყველა შესაძლო ვარიანტი!

(მაქსიმალური ქულა 1)

25. ილუსტრაციის გამოყენებით უპასუხეთ კითხვებს:

(მაქსიმალური ქულა 2)

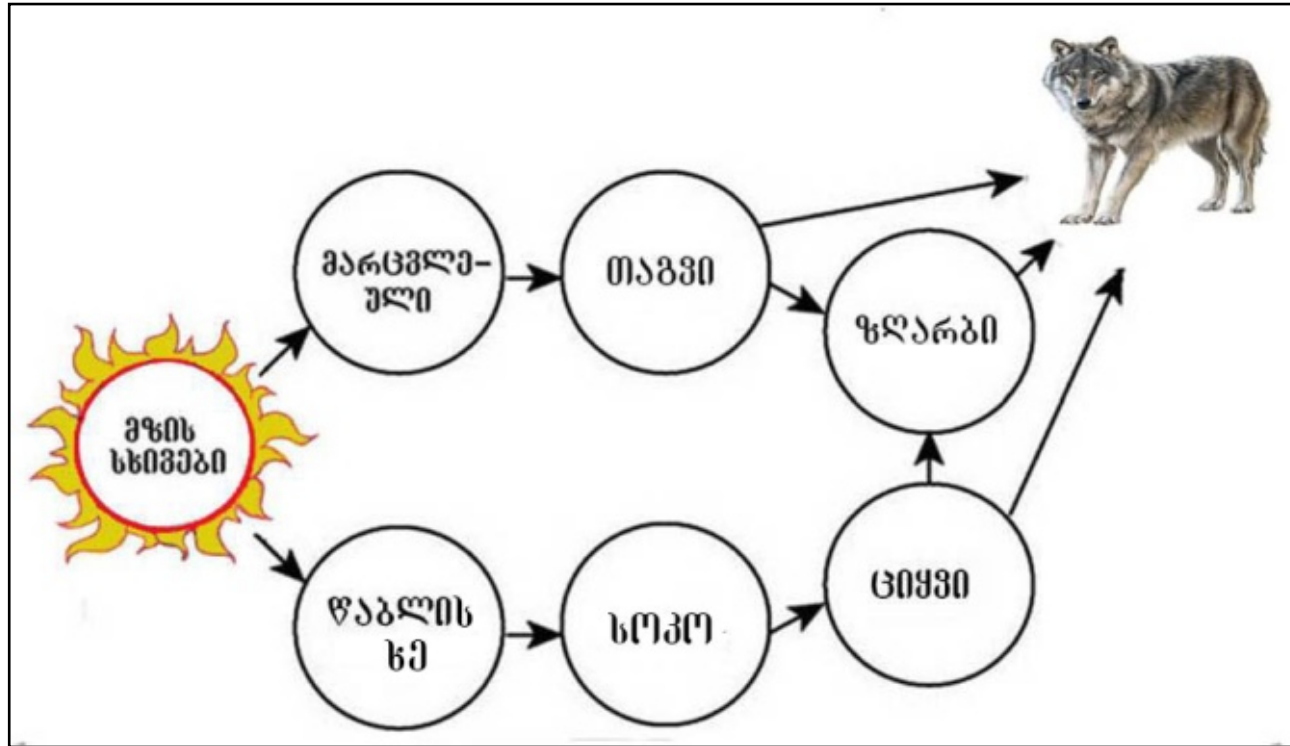

25.1. (1) რა პროცესია გამოსახული ილუსტრაციაზე?

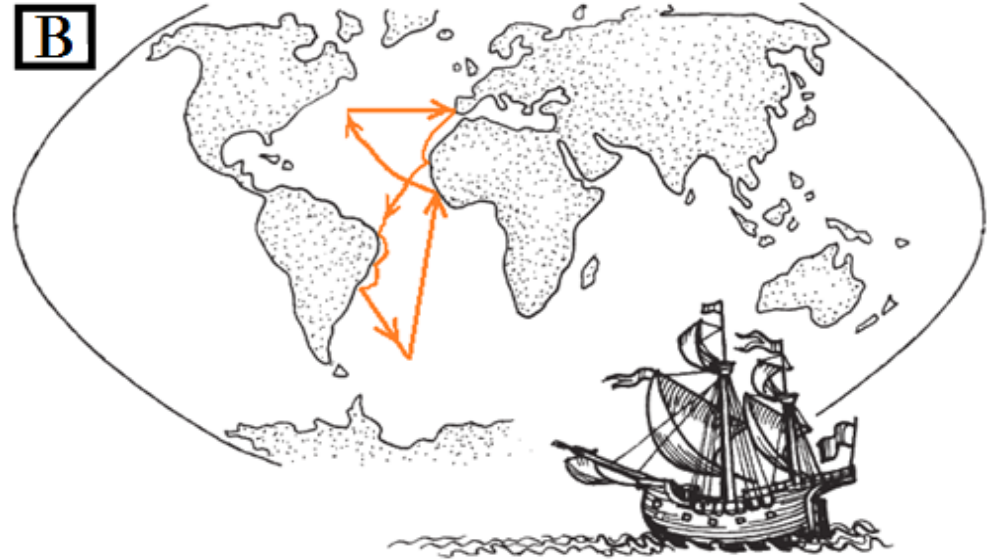
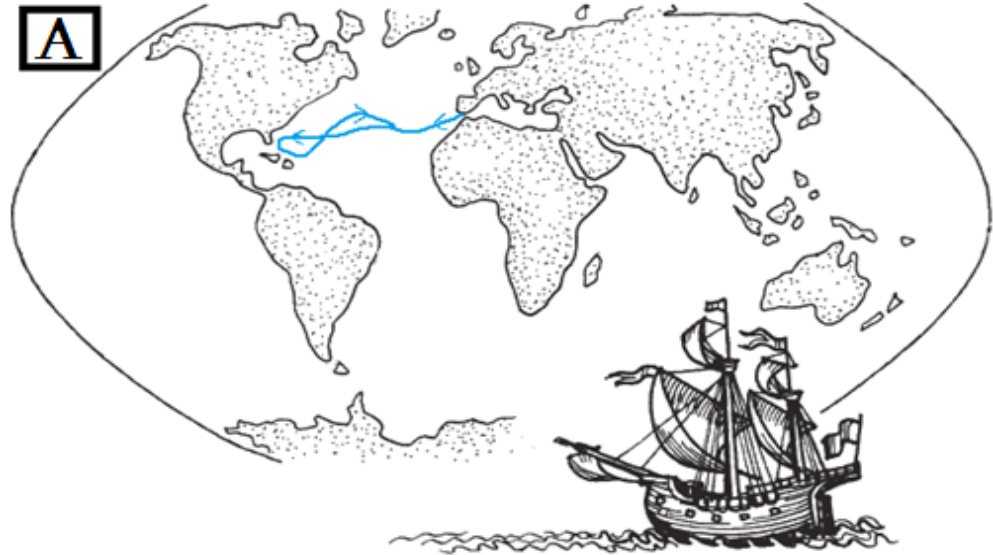
25.2. (1) რა სინთეზდება ამ პროცესის შედეგად?

26. ილუსტრაციაზე მოცემულია კვებითი ჯაჭვები. დაასახელოთ, ყველაზე მეტად რომელი ორი რგოლის ამოვარდნა გამოიწვევს მგლების რაოდენობის შემცირებას?

(მაქსიმალური ქულა 1)

27. რომელ რუკაზეა ნაჩვენები ფერნანდო მაგელანის მოგზაურობის მარშრუტი?

- (ა) A
- (ბ) B
- (გ) C
- (დ) D

28. რა არის გამოსახული ჰაბლის კოსმოსური ტელესკოპის მიერ გადაღებულ ფოტოზე?

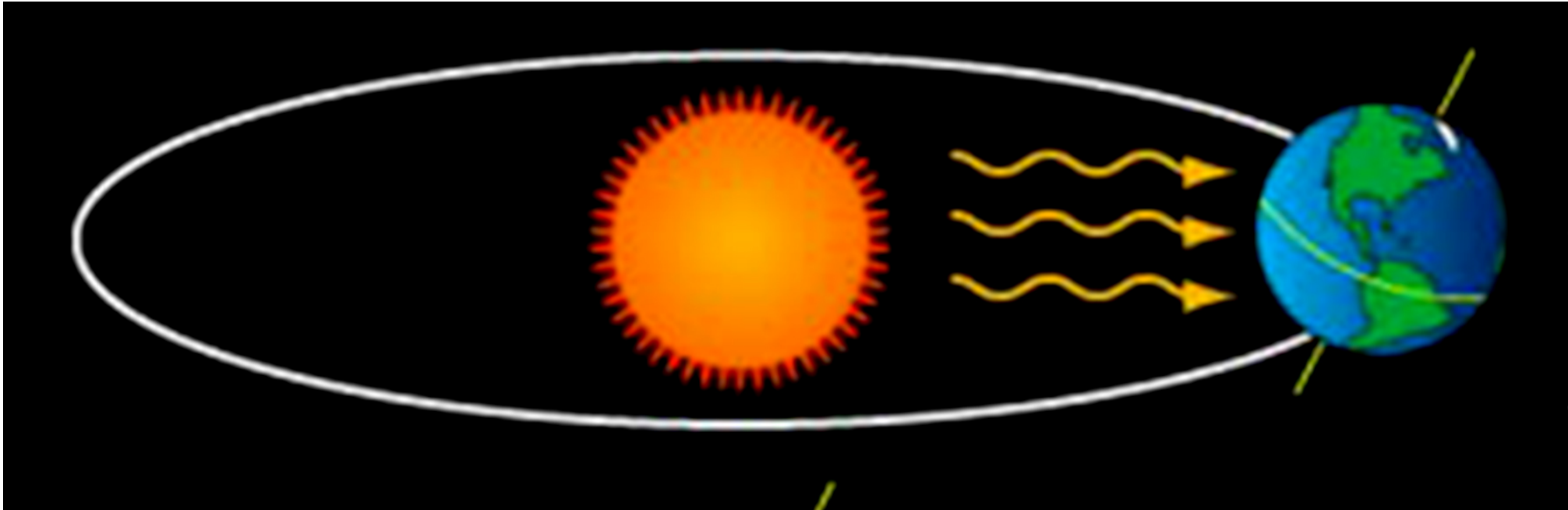
(ა) შავი ხვრელი

(ბ) კომეტა

(გ) ასტეროიდი

(დ) გალაქტიკა

29. მოცემული ილუსტრაციის მიხედვით განსაზღვრეთ, წელიწადის რა დრო იქნება საქართველოში?

- (ა) ზამთარი
- (ბ) გაზაფხული
- (გ) ზაფხული
- (დ) შემოდგომა

30. რომელი სტიქიური მოვლენის საზომი ერთეულია მაგნიტუდა?

(ა) მეწყერის

(ბ) თოვლის ზვავის

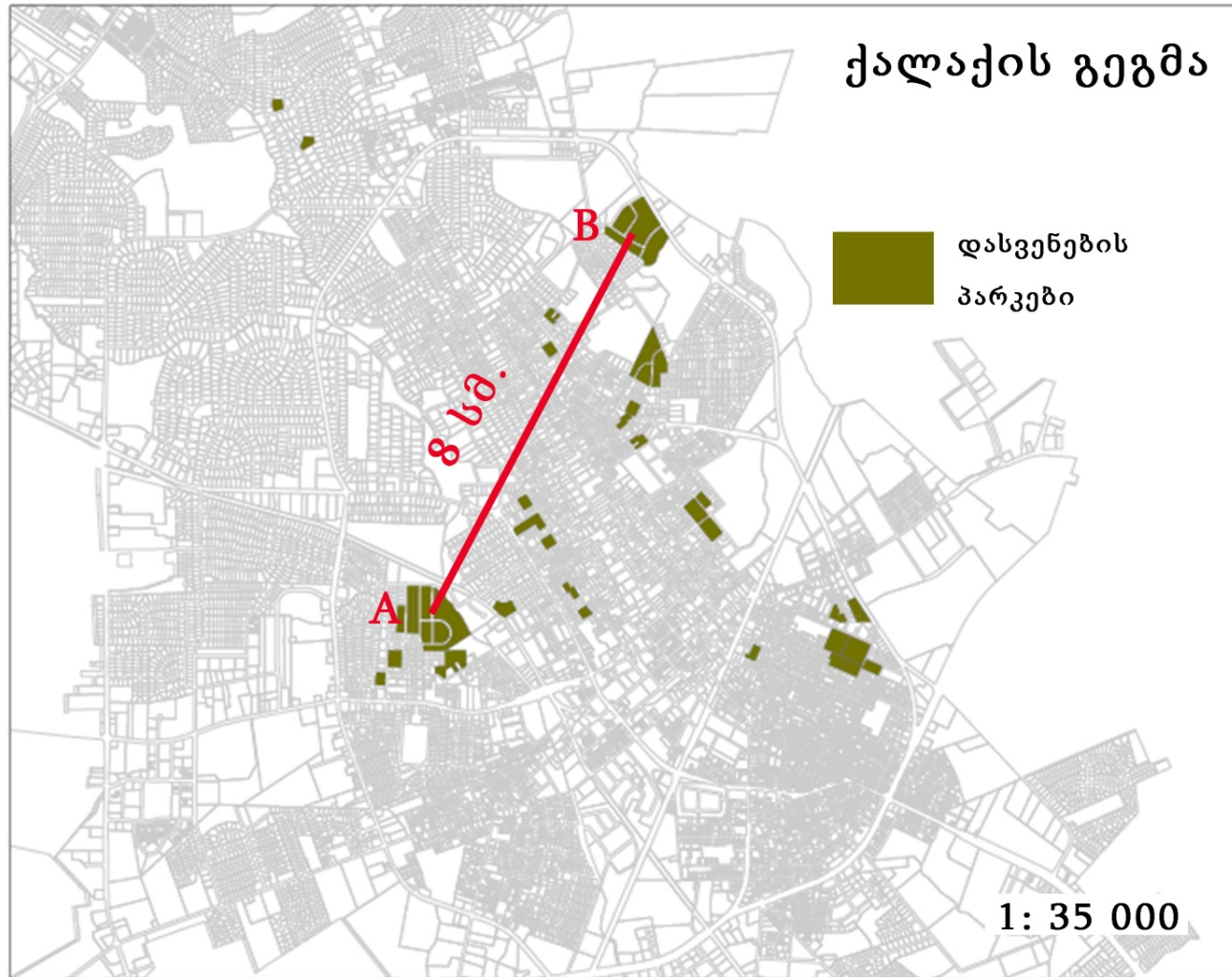
(გ) ვულკანის ამოფრქვევის

(დ) მიწისძვრის

31. რომელია მართებული მტკიცებულება?

- (ა) შავი ზღვა დარდანელის სრუტით მარმარილოს ზღვას უკავშირდება
- (ბ) ტორესის სრუტე კუნძულ ტასმანი გამოყოფს
- (გ) პანამის არხი წყნარ ოკეანეს ატლანტის ოკეანესთან აკავშირებს
- (დ) ბალტიის ზღვა ყველაზე ღრმაა შიდაკონტინენტურ ზღვებს შორის

32. რას უტოლდება მანძილი A და B დასვენების პარკებს შორის?

(ა) 2,8 კმ

(ბ) 3,5 კმ

(გ) 4,3 კმ

(დ) 8,0 კმ

33. დაადგინეთ შესაბამისობა (გაითვალისწინეთ, რომ პასუხის გამოჩენა შესაძლებელია):

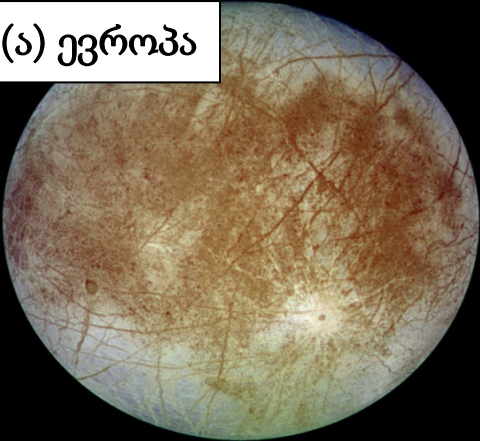
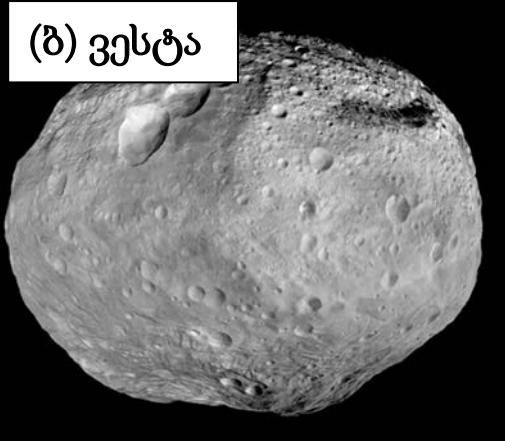

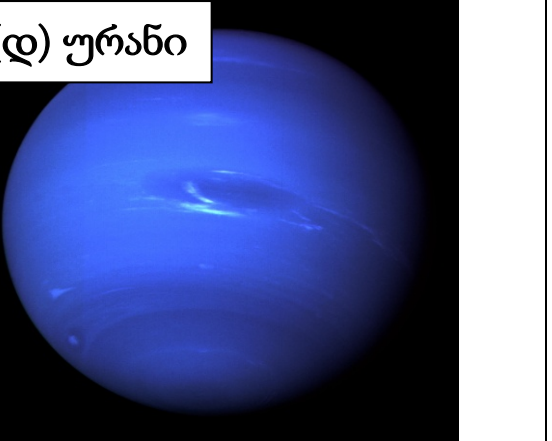
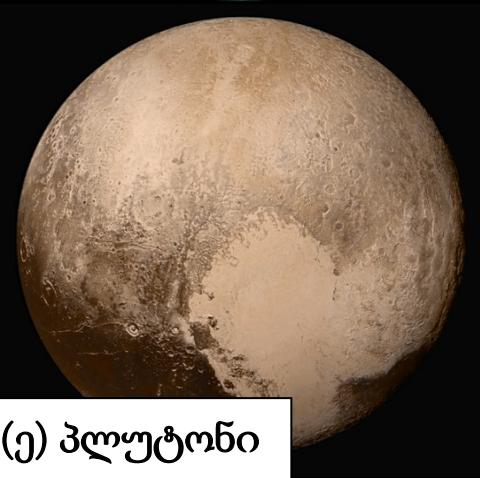

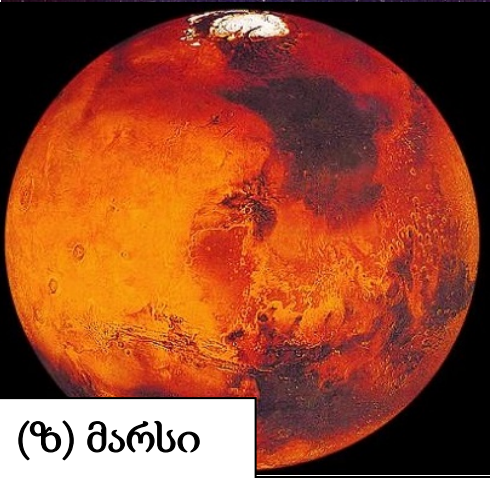

I ჩამონათვალი					
ა	ბ	გ	დ	ე	ვ
შავშეთის	თბილისის	გომბორის	ახალციხის	ივრის	კოდორის
II ჩამონათვალი					
1		2		3	
ქვაბული		ქედი		ზეგანი	

34. დაადგინეთ შესაბამისობა (გაითვალისწინეთ, რომ პასუხის გამოვრება შესაძლებელია):

დასახლებული პუნქტი					
ა	ბ	გ	დ	ე	ვ
სურამი	ტვიში	ბოლნისი	დუშეთი	ხვანჭკარა	ჩაქვი
დასახლების ტიპი					
1		2		3	
ქალაქი		სოფელი		დაბა	

35. დაადგინეთ შესაბამისობა (გაითვალისწინეთ, რომ პასუხის გამოორება შესაძლებელია):

მზის სისტემის ციური სხეულის ფოტო

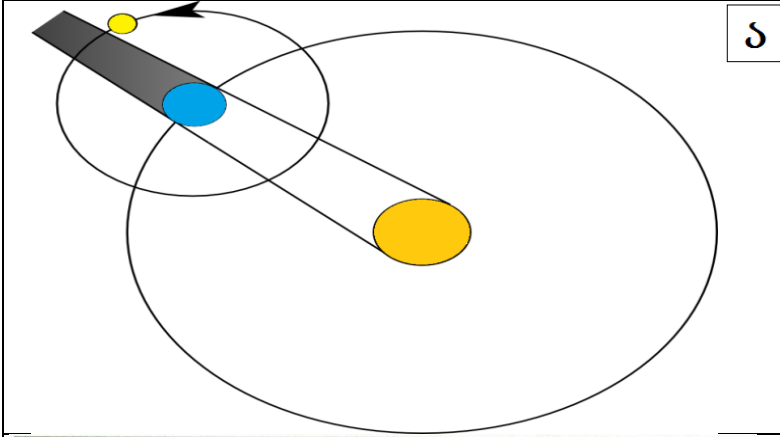
<p>(ა) ევროპა</p> 	<p>(ბ) ვესტა</p> 	<p>(გ) გალეა</p> 	<p>(დ) ურანი</p>
<p>(ე) პლუტონი</p> 	<p>(ვ) მთვარე</p> 	<p>(ზ) მარსი</p> 	<p>(თ) ცერერა</p>

ციურის სხეულის ტიპი

1	2	3	4	5
პლანეტა	პლანეტის ბუნებრივი თანამგზავრი	ჯუჯა პლანეტა	ასტეროიდი	კომეტა

36. დაადგინეთ შესაბამისობა (გაითვალისწინეთ, რომ პასუხის გამოჩენა არ არის შესაძლებელი):

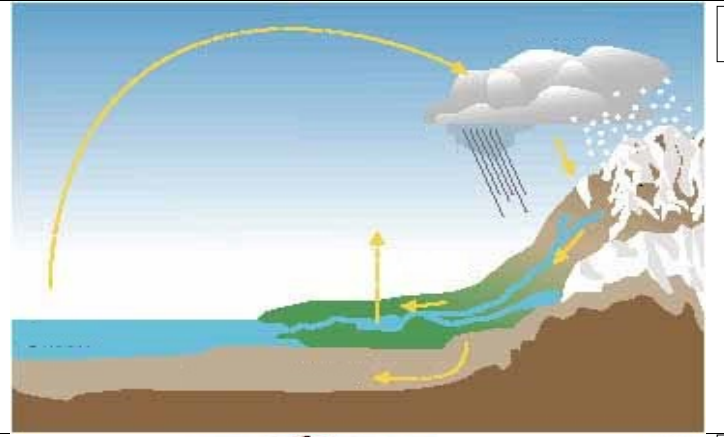
ილუსტრაცია

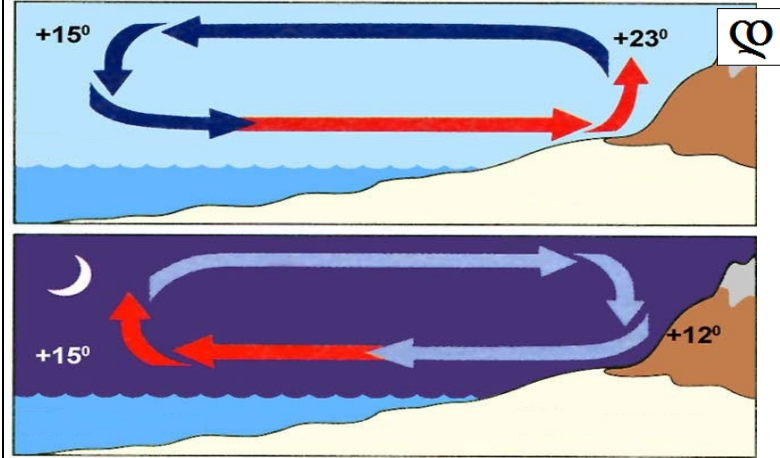
ა

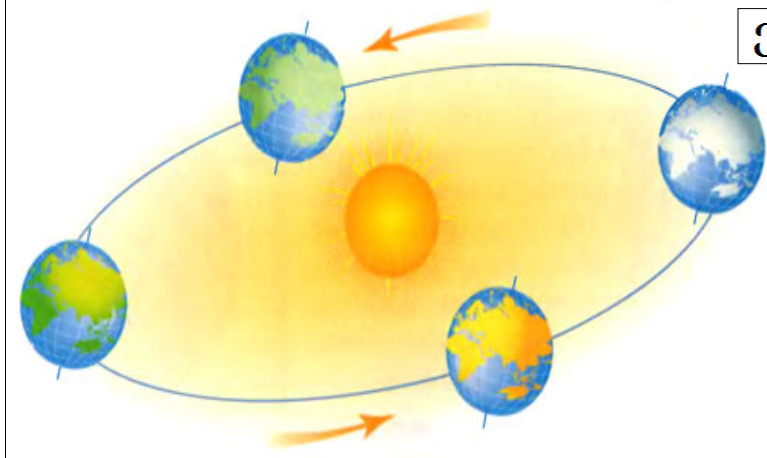
ბ

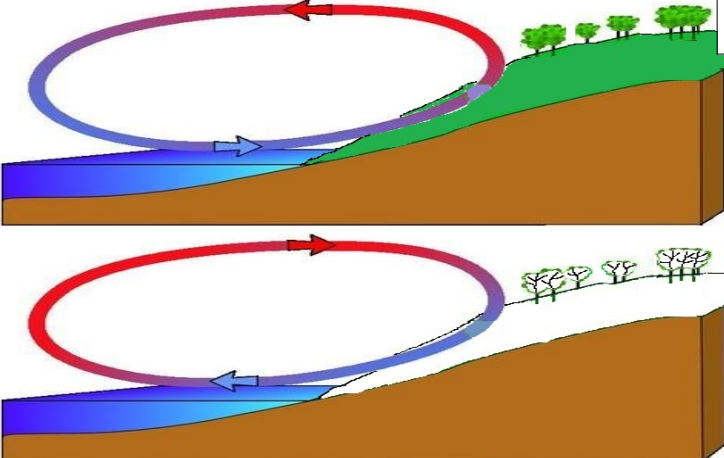
გ

დ

ე

ვ

პროცესი / მოვლენა

1	2	3	4	5	6	7	8	9
დღე-ღამის ცვლა	სეზონების ცვლა	მიქცევა-მოქცევა	მზის დაბნელება	მთვარის დაბნელება	ბრიზი	მუსონი	წყლის მცირე წრებრუნვა	წყლის დიდი წრებრუნვა

37. დაადგინეთ შესაბამისობა (გაითვალისწინეთ რომ პასუხის გამეორება არ არის შესაძლებელი):

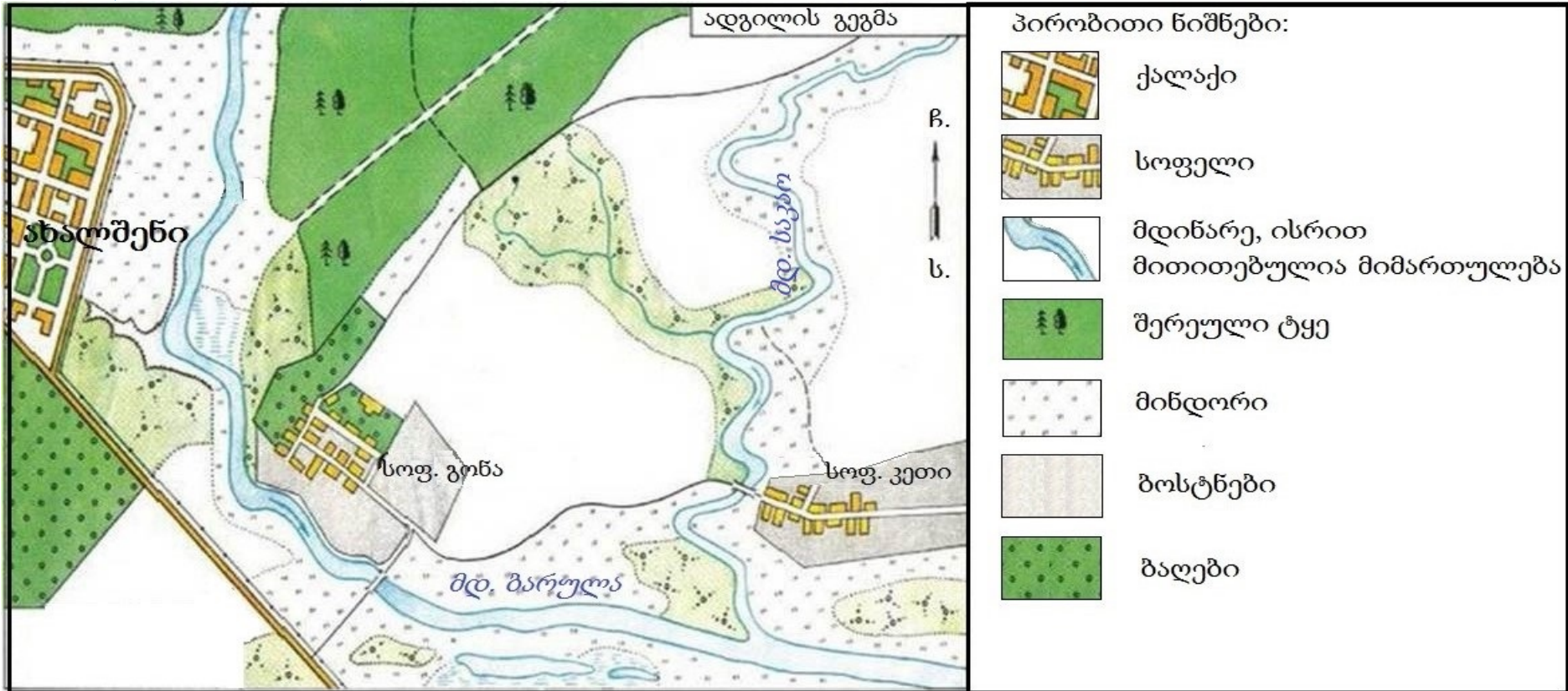
ილუსტრაცია

<p>ა</p>			<p>ბ</p>		
<p>გ</p>			<p>დ</p>		

სახელწოდება

1	2	3	4	5	6
ბარის მდინარე	მთის მდინარე	პიკი	ბორცვი	აისბერგი	მყინვარი

38. (2) ჩამოთვლილთაგან რომელი დავალების შესრულებას ვერ შეძლებენ მოსწავლეები მოცემული ადგილის გეგმის მიხედვით? პასუხი დაასაბუთეთ.

- (1) მდ. საკაო მდ. ბარულას მარჯვენა შენაკადია თუ მარცხენა?
- (2) რა მანძილია სოფელი კეთიდან დაბა ახალშენამდე?
- (3) რა მიმართულებით მდებარეობს სოფელ კეთიდან შერეული ტყე?
- (4) სოფლის მეურნეობის რომელი დარგია განვითარებული სოფელ კეთში?

39. (6) გაანალიზეთ ინფორმაცია და უპასუხეთ კითხვებს:

მასწავლებელმა V კლასის მოსწავლეთათვის ჩაატარა შემაჯამებელი წერიტი ტესტირება, რომელიც მიზნად ისახავდა ბუნების სასწავლო კურსით გათვალისწინებული საკითხების ცოდნის შემოწმებას.

მასწავლებლის მიერ მომზადებული შემაჯამებელი ტესტი:

- I. რა განაპირობებს დედამიწაზე წელიწადის დროების მონაცვლეობას?
 - ა. დედამიწის ბრუნვა წარმოსახვითი ღერძის გარშემო; ბ. მთვარის მოძრაობა დედამიწის გარშემო
 - გ. დედამიწის მოძრაობა მზის გარშემო; დ. დედამიწის და მზის ურთიერთმიზიდულობა
- II. რა განაპირობებს ოკეანეებში და ზღვებში წყლის მიქცევა-მოქცევას?
 - ა. დედამიწის წარმოსახვითი ღერძის დახრილობა ორბიტის სიბრტყის მიმართ
 - ბ. დედამიწის ზედაპირზე წყლისა და ხმელეთის თანაფარდობა
 - გ. დედამიწისა და მთვარის ურთიერთმიზიდულობა
 - დ. დედამიწაზე წვიმიანი და გვალვიანი დღეების მონაცვლეობა
- III. ჩვეულებრივ, როდის არის ჰაერის ტემპერატურა ყველაზე დაბალი დღე-ღამის განმავლობაში?
 - ა. გამთენიისას; ბ. შუადღისას; გ. შებინდებისას; დ. შუაღამისას.
- IV. რუკაზე მოცემული გეოგრაფიული ობიექტებიდან რომელი მდებარეობს თბილისიდან სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებით?
 - ა. მამისონის უღელტეხილი; ბ. ჟინვალის წყალსაცავი; გ. მ. დიკლოსმთა; დ. ფარავნის ტბა.
- V. რა მიმართულებით ქრის ბრიზი ღამით; ახსენით რატომ ხდება ასე?
- VI. როგორ უნდა განვსაზღვროთ ჰორიზონტის მხარეები კომპასის გამოყენებით?
- VII. მზის სისტემაში რომელი პლანეტების ორბიტებს შორის მდებარეობს ასტეროიდების სარტყელი?

გადასვლა: მოსწავლის ნამუშევარზე; თქვენი დავალების კითხვებზე.

ქვემოთ მოცემულია ერთ-ერთი მოსწავლის ნამუშევარი:

I. ა.

II. გ.

III. დ.

IV. დ.

V. ღამის ბრიზი ქრის ხმელეთიდან ზღვისკენ.

VI. კომპასის დამაგნიტებული ისრით განვსაზღვრავთ ჩრდილოეთის მიმართულებას და სახით დავდგებით ჩრდილოეთისკენ, მის მოპირდაპირე მხარეს იქნება სამხრეთი, მარჯვნივ დასავლეთი, ხოლო მარცხნივ - აღმოსავლეთი.

VII. იუპიტერისა და სატურნის ორბიტებს შორის მდებარეობს ასტეროიდების სარტყელი.

გადასვლა: მასწავლებლის მიერ მომზადებულ შემაჯამებელ ტესტზე; თქვენი დავალების კითხვებზე.

თქვენი დავალების კითხვები:

39.1. (5) პასუხების ფურცელში მოცემულ ცხრილში X-ით მონიშნეთ ის კითხვები, რომელსაც მოსწავლემ არასრულად ან შეცდომით უპასუხა. გაასწორეთ მოსწავლის შეცდომები და დაწერეთ სრული პასუხები (ქულას დაიმსახურებთ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იპოვით და სწორად ჩაწერთ მოსწავლის მიერ შეცდომით ან არასრულად შევსებულ პასუხს).

39.2. (1) შეუსაბამეთ მასწავლებლის მიერ შედგენილი ტესტური დავალების თითოეული კითხვა შესაბამის საგაკვეთილო თემას (პასუხები ჩაწერეთ პასუხების ფურცელში მოცემულ ცხრილში):

შემაჯამებელი ტესტის კითხვის ნომერი		საგაკვეთილო თემა
I	1	დედამიწის მოძრაობა
II	2	მზის სისტემის აგებულება
III	3	ადგილზე ორიენტირება
IV	4	წყლის წრებრუნვა ბუნებაში
V	5	ქარები
VI	6	ჰაერის ტემპერატურა
VII	7	შიდა წყლები
	8	ვულკანები და მიწისძვრები
	9	მოქცევითი მოვლენები მსოფლიოს ოკეანეში

I	II	III	IV	V	VI	VII

გადასვლა: მასწავლებლის მიერ მომზადებულ შემაჯამებელ ტესტზე: მოსწავლის ნამუშევარზე.

აკადემიური უნარები

წაკითხული ტექსტის გააზრება

40-46. (7) ყურადღებით წაიკითხეთ და გააზრეთ ტექსტი. თითოეული შეკითხვის სავარაუდო პასუხებიდან აირჩიეთ ის ვარიანტი, რომელიც მართებულია მოცემული ტექსტის მიხედვით.

ამა თუ იმ შეკითხვის გაცნობის შემდეგ მასზე პასუხის გასაცემად შესაძლებელია დაგჭირდეთ ტექსტთან დაბრუნება, შესაბამისი მონაკვეთის ხელახლა წაკითხვა და კვლავ შეკითხვაზე გადასვლა. ამას გაგიადვილებთ როგორც ტექსტის, ასევე, თითოეული შეკითხვის ბოლოს მოცემულ სათანადო აღნიშვნებზე „დაწკაპუნება“.

რატომ იქცევა ბავშვი აგრესიულად? ერთ-ერთი თეორიის მიხედვით, აგრესიული ქცევის გამოვლენის ალბათობა იზრდება მაშინ, როცა ბავშვებს არ ეძლევათ საკუთარი მიზნების მიღწევის საშუალება. კვლევისას ექსპერიმენტის მონაწილე ბავშვები ორ ჯგუფად შეიყვანეს სათამაშოებით სავსე ოთახში. პირველ ჯგუფს საშუალება ჰქონდა, მაშინვე დაეწყო თამაში, ხოლო მეორე ჯგუფი შუშის ბარიერის მიღმა იდგა და სათამაშოებს შორიდან აკვირდებოდა. მეორე ჯგუფის ბავშვებს თამაშის უფლება დიდი ხნის ლოდინის შემდეგ მისცეს. აღმოჩნდა, რომ პირველი ჯგუფისგან განსხვავებით, მეორე ჯგუფის ბავშვების უმეტესობამ სათამაშოების მიმართ აგრესია გამოავლინა. ისინი ამტკრევდნენ და ისროდნენ სათამაშოებს. საინტერესოა, რატომ პასუხობს ზოგიერთი ბავშვი იმედგაცრუებას, წინააღმდეგობას აგრესიით, ზოგი კი - არა? რატომ იქცევა ბავშვი აგრესიულად მაშინაც, როცა იმედგაცრუებული არ არის? ზემოთ აღნიშნულმა თეორიამ ვერ შეძლო პასუხის გაცემა ამ შეკითხვებზე, თუმცა, შექმნა საფუძველი აგრესიის მიზეზების შესახებ სხვა კვლევების ჩასატარებლად.

შემდგომ კვლევებში აგრესიული ქცევის ახსნისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიენიჭა დაკვირვებასა და მიბადვას, ბავშვის მიერ სიტუაციის აღქმას, შეფასებას. მაგალითად, თუ ბავშვი ხედავს, რომ მისმა თანატოლმა სასურველ მიზანს

გადასვლა: [ტექსტის მეორე გვერდზე](#); [კითხვა 40 - 41-ზე](#); [კითხვა 42 - 43-ზე](#); [კითხვა 44 - 45-ზე](#); [კითხვა 46-ზე](#).

აგრესიული ქცევით მიაღწია, ისიც ეცდება, იგივე გაიმეოროს. ალბერტ ბანდურას ცნობილ ექსპერიმენტში ბავშვების სამ ჯგუფს აჩვენეს ფილმი სხვადასხვა დასასრულით. ფილმში ბავშვი გამეტებით ურტყამდა თოჯინას. ერთმა ჯგუფმა ნახა, რომ ბავშვი ამ აგრესიისთვის დააჯილდოვეს, მეორე ჯგუფმა ნახა, რომ ბავშვი აგრესიისთვის დასაჯეს, მესამე ვერსიაში კი აგრესიულ ქცევას შედეგი არ მოჰყოლია – ანუ ბავშვს არც სჯიდნენ და არც აჯილდოვებდნენ. ფილმის ნახვის შემდეგ ბავშვები გადაიყვანეს მეორე ოთახში, სადაც მათ ასეთივე თოჯინა დახვდათ. აღმოჩნდა, რომ თოჯინის მიმართ აგრესიული ქცევა გამოავლინა ყველა ჯგუფის ბავშვმა, თუმცა, ყველაზე მეტად გამოავლინეს იმათ, ვინც ნახა, რომ თოჯინის ცემისთვის ბავშვი დაჯილდოვდა, ხოლო ყველაზე ნაკლებად მათ, ვინც ნახა, რომ თავდასხმისთვის ბავშვი დაისაჯა.

აგრესიული ქცევის მიზეზების ძიებისას მკვლევრები ბავშვების ინდივიდუალური თავისებურებებითაც დაინტერესდნენ. აღმოჩნდა, რომ ბავშვებს, რომლებიც თანატოლებთან შედარებით უფრო ხშირად ავლენენ აგრესიას, სოციალური ინფორმაციის გადამუმავების სირთულეები აღენიშნებათ. შესაძლებელია, აგრესიულმა ბავშვმა სრულიად ნეიტრალური, უწყინარი სოციალური მინიშნება შეაფასოს, როგორც მის მიმართ მტრული (მაგალითად, თანატოლის სიცილი შეიძლება დაცინვად აღიქვას). ამ ბავშვებს გარემო მათდამი მტრულად განწყობილი ჰგონიათ, მტრულ განწყობას სხვებს მიაწერენ და სამაგიერო აგრესიით პასუხობენ. შედეგად, აგრესიულ ბავშვებს უძნელდებათ თანატოლებთან ურთიერთობა და, არცთუ ისე იშვიათად, გარიყულები არიან თანატოლთა წრიდან. ამის გამო მათი სოციალური გამოცდილება შეზღუდულია, რაც სოციალურად მისაღები ახალი ქცევების ათვისებას აფერხებს. შესაბამისად, აგრესიულ ბავშვებს ურთიერთობის პრობლემების ალტერნატიული გადაწყვეტის ჩვევები ნაკლებად აქვთ განვითარებული, ამიტომ ისინი აგრესიული ქცევის ამა თუ იმ ფორმას მიმართავენ. აგრესიული ქცევით სასურველის მიღწევის გამოცდილება კი, თავის მხრივ, აადვილებს გადაწყვეტილების მიღებას ქცევის ამ ფორმის სასარგებლოდ.

გადასვლა: ტექსტის პირველ გვერდზე; კითხვა 40 - 41-ზე; კითხვა 42 - 43-ზე; კითხვა 44 - 45-ზე; კითხვა 46-ზე.

40. ქვემოთ მოცემულია დებულებები პირველი აზრის სტრუქტურის შესახებ. მათგან რომელია მართებული?

- (ა) აზრის დასაწყისში დასმულია შეკითხვა, რომელზეც იქვე წარმოდგენილი საილუსტრაციო ექსპერიმენტით გაცემულია ამომწურავი პასუხი. აზრის ბოლოს დასმული შეკითხვები კი ეჭვქვეშ აყენებს ამ ექსპერიმენტის შედეგების სანდოობას.
- (ბ) წარმოდგენილია ერთ-ერთი თეორია და მისი საილუსტრაციო ექსპერიმენტი, რომელმაც ნაწილობრივ გასცა პასუხი აზრის დასაწყისში დასმულ შეკითხვას. აზრის ბოლოს კი დასმულია აგრესიის ახსნის ახალი თეორიებისთვის ბიძგის მიმცემი შეკითხვები.
- (გ) განხილულია ერთ-ერთი თეორია და მისი საილუსტრაციო ექსპერიმენტი, რომელმაც პასუხი ვერ გასცა აზრის დასაწყისში დასმულ შეკითხვას. აზრის ბოლოს დასმული შეკითხვები კი აგრესიის ნამდვილი მიზეზების შესახებ გვაფიქრებს.
- (დ) წარმოდგენილია ექსპერიმენტი, რომელიც აგრესიის მიზეზების შესახებ გვაწვდის ინფორმაციას და, შესაბამისად, ეხმიანება აზრის დასაწყისში დასმულ შეკითხვას. თუმცა, აზრის ბოლოს წამოჭრილი შეკითხვები რადიკალურად ცვლის კვლევის მიზანს.

41. პირველ აზრში აღწერილ ექსპერიმენტში მეორე ჯგუფის ბავშვები დიდხანს ალოდინეს, სანამ თამაშის უფლებას მისცემდნენ. ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან რომელი აღწერს ყველაზე ზუსტად, თუ რა იყო ამის მიზანი?

- (ა) ბავშვების თამაშის პროცესზე მოგვიანებით დაკვირვება.
- (ბ) მეორე ჯგუფის ბავშვების ემოციათა მართვის უნარის შეფასება.
- (გ) მათში სასურველის მიუღწევლობით განპირობებული ემოციური მდგომარეობის გამოწვევა.
- (დ) ბავშვების ორი ჯგუფის თამაშის თავისებურებების ურთიერთშედარება.

გადასვლა: ტექსტის პირველ გვერდზე; ტექსტის მეორე გვერდზე.

42. ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან რომელი დასკვნის გამოტანის საშუალებას გვაძლევს მეორე აბზაცში წარმოდგენილი ექსპერიმენტის შედეგი (თოჯინის მიმართ აგრესიული ქცევა ყველაზე მეტად გამოავლინეს იმ ჯგუფის ბავშვებმა, რომლებმაც ნახეს, რომ თოჯინის ცემისთვის ბავშვი დაჯილდოვდა)?

აგრესიული ქცევის დასწავლისას მნიშვნელოვანია:

- (ა) ბავშვის მიერ სიტუაციის შეფასება – გააზრება იმისა, მოჰყვება თუ არა სასურველი შედეგი აგრესიულ ქცევას.
- (ბ) თანატოლთა ქცევაზე დაკვირვებისა და მსგავს სიტუაციაში იმავე ქცევის გამეორების შესაძლებლობა.
- (გ) აგრესიის ობიექტისგან (ამ შემთხვევაში თოჯინისგან) არ იყოს მოსალოდნელი საპასუხო აგრესია.
- (დ) აგრესიის ობიექტი (ამ შემთხვევაში თოჯინა) იყოს იგივე – ბავშვი იმის მიმართ ავლენს აგრესიას, ვის მიმართაც აგრესიას იჩენენ სხვები.

43. II აბზაცის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ აგრესიის შესამცირებლად ბავშვის ფიზიკური დასჯა:

- (ა) ადეკვატური მეთოდია, რადგან დასჯა, ზოგადად, ამცირებს იმის ალბათობას, რომ ბავშვი მომავალში გაიმეორებს იმ ქცევას, რომლისთვისაც დაისაჯა.
- (ბ) არ არის ადეკვატური მეთოდი, რადგან ფიზიკური დასჯით ბავშვს ვთავაზობთ აგრესიული ქცევის მაგალითს, რომელსაც მან შესაძლოა შემდგომში მიბადოს.
- (გ) ადეკვატური მეთოდია, რადგან ექსპერიმენტში მონაწილე სამივე ჯგუფის ბავშვებმა დაისწავლეს აგრესიული ქცევა მიბადვის გზით.
- (დ) არ არის ადეკვატური მეთოდი, რადგან ფიზიკური დასჯა მხოლოდ დროებით თრგუნავს აგრესიულ ქცევას, შესაბამისად, მისი ეფექტი სტაბილური ვერ იქნება.

გადასვლა: [ტექსტის პირველ გვერდზე](#); [ტექსტის მეორე გვერდზე](#).

44. რა მიმართებაა პირველ და მეორე აზრებში წარმოდგენილ ექსპერიმენტებს შორის?

- (ა) ორივე ექსპერიმენტის მიზანი აგრესიის მიზეზების გარკვევა იყო, თუმცა, მხოლოდ მეორე ექსპერიმენტი აღმოჩნდა წარმატებული.
- (ბ) პირველი ექსპერიმენტის შედეგებმა დაადასტურა ჰიპოთეზა აგრესიის მიზეზის შესახებ, მეორეს შემთხვევაში კი ჰიპოთეზა არ დადასტურდა.
- (გ) ორივე ექსპერიმენტში მსგავსი გზით სცადეს აგრესიის გამოწვევა, თუმცა, განსხვავებული შედეგები მიიღეს.
- (დ) ორივე ექსპერიმენტი მიზნად ისახავდა აგრესიის მიზეზების გარკვევას, თუმცა, სხვადასხვა თეორიული მიდგომის ფარგლებში.

45. ქვემოთ მოცემულ თითოეულ პასუხში წარმოდგენილია თანატოლებისგან აგრესიული ქცევით გამორჩეული ბავშვების ორი მახასიათებელი. რომელ პასუხში არ არის მოცემული მახასიათებლებს შორის მიზეზშედეგობრივი მიმართება (I. მიზეზი, II. შედეგი)?

- (ა) I. აღენიშნებათ სოციალური ინფორმაციის გადამუშავების სირთულეები; II. გარშემომყოფების სოციალურ მინიშნებებს არასწორად აფასებენ.
- (ბ) I. გარიყულნი არიან თანატოლთა წრიდან; II. არ აქვთ ახალი, სოციალურად მისაღები ქცევის ფორმების ათვისების შესაძლებლობა.
- (გ) I. გარემო მათდამი მტრულად განწყობილი ჰგონიათ; II. აქვთ აგრესიული ქცევით სასურველის მიღწევის გამოცდილება.
- (დ) I. ნაკლებად აქვთ განვითარებული ურთიერთობის არააგრესიული გზით მოგვარების ჩვევები; II. უძნელდებათ თანატოლებთან ურთიერთობა.

გადასვლა: [ტექსტის პირველ გვერდზე](#); [ტექსტის მეორე გვერდზე](#).

46. ტექსტის ბოლო წინადადების საფუძველზე უნდა დავასკვნათ, რომ:

- (ა) თუ ჩვენი მიზანია, შევამციროთ ბავშვის აგრესია, არ უნდა მივცეთ მას ქცევის ამ ფორმის მეშვეობით სასურველი შედეგის მიღწევის საშუალება.
- (ბ) რაც უფრო ხშირად აღწევს ბავშვი აგრესიული ქცევით სასურველ მიზანს, მით უფრო მეტადაა დარწმუნებული საკუთარი გადაწყვეტილების სისწორეში.
- (გ) რაც უფრო ხშირად მიმართავს ბავშვი აგრესიულ ქცევას, მით უფრო ხშირად აღწევს სასურველ მიზანს.
- (დ) თუ ჩვენი მიზანია, შევამციროთ ბავშვის აგრესია, გარშემო მყოფებმა მეტი კეთილგანწყობა უნდა გამოავლინონ მის მიმართ.

გადასვლა: ტექსტის პირველ გვერდზე; ტექსტის მეორე გვერდზე.

ანალიტიკური წერა

47. (11) 1978 წელს ასტრიდ ლინდგრენს „მშვიდობის პრემია“ გადასცეს. მწერალმა წარმოთქვა სიტყვა. გთავაზობთ ასტრიდ ლინდგრენის სიტყვიდან რამდენიმე ამონარიდს:

„კაცობრიობა თავისი არსებობის დღიდან იბრძვის და ომობს. იქნებ ვკითხოთ საკუთარ თავს, თავად ხომ არ ვაკეთებთ ყოველდღე ისეთ რამეს, რასაც მუდმივი კონფლიქტებისკენ მივყავართ?“

...ერთხელ ერთი პასტორის მეუღლემ მითხრა, შვილი რომ შემეძინა, ცემის სიკეთისა არ მჯეროდა, მიუხედავად იმისა, რომ იმ დროს დასჯის მიზნით ბავშვების „გაროზგვა“ გავრცელებული მეთოდი იყო. მაგრამ მერე, როცა ბავშვი 4 თუ 5 წლის გამხდარა, რაღაც ისეთი ჩაუდენია, რომ პასტორის ცოლს შვილის „გაროზგვა“ გადაუწყვეტია. ბავშვი თავად გაუშვია ეზოში წკეპლის მოსატანად. დაგვიანებით დაბრუნებულ აცრემლებულ ბიჭს დედისთვის ქვა მიუწოდებია და უთქვამს: „წკეპლა ვერ ვიპოვე, და შეგიძლია ეს ქვა მესროლოო“. დედას ბიჭის მოტანილი ქვა სამზარეულოს თაროზე შემოუდია, როგორც მუდმივი შეხსენება იმისა, რომ ძალადობა გამოსავალი არ არის.

... თუკი ბავშვების დასჯას შევწყვეტთ, მოვეფერებით და გულში ჩავიკრავთ, ყველა ერთბაშად გაკეთილშობილდება? ყველა ომი შეწყდება? რა თქმა უნდა, არა. ამგვარი უტოპიისა მხოლოდ საბავშვო მწერლებს შეიძლება სჯეროდეთ.

... არც ერთ ჩვენგანს არ აწყენდა ქვა სამზარეულოს თაროზე“.

- იმსჯელეთ, როგორ რეაგირებს საზოგადოება (ოჯახი, სკოლა, თემი...) ბავშვის მიერ გამოვლენილ არასასურველ ქცევაზე; რა შედეგები მოჰყვება რეაგირების ამა თუ იმ ფორმას;
- როგორი უნდა იყოს საზოგადოების რეაქცია ბავშვის არასასურველ ქცევაზე.

მსჯელობის გასამყარებლად მოიყვანეთ არგუმენტები და მაგალითები. თქვენ მიერ დაწერილი თხზულება უნდა შეიცავდეს, სულ მცირე, 100 სიტყვას.